

After the analyze of the terms as the collecting, the reception and the creating of the evidence, it is proposed all the process of the finding of the traces of a crime, the reception, the verification and the recognizing of the facts as it can be studied for the judicial decisions.

It is indicated that the evidence is mentioned in some articles of the Russian Empire 1857 Code of laws and in the 1864 Chart of criminal proceedings but the meaning isn't explained. Determining the police authority during the procedure of the preliminary inquiry it is indicated that the police doesn't collect the evidence but the necessary information, and the court investigator was to have to apply the timely measures for the collecting of the evidence, urgent too.

It is accentuated that the evidence is the unity of the factual meaning and the legal form and serves as "the means to prove" of the facts to search during the criminal process. The facts have to be received in the order in accordance with the legislation and from the fixed sources for the recognizing of the facts about the circumstances of a crime as the evidence.

It is examined the question about the correlation between "the documents and the other materials" on "the evidence". It is looked to clear up on witch procedure stage and the causing the first is transformed in the evidence and as the separation of the evidence prejudicial and judicial corresponds to reality.

Key words: *the factual evidence, the information, the evidence, the means of the reception of the factual evidence, the investigatory (search) actions, the traces of a crime, the information sources, the prejudicial inquiry, the appurtenance, the admissibility, the credibility.*

УДК 343.211

О. О. Пащенко

НАЯВНІСТЬ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЯК ОБСТАВИНА СОЦІАЛЬНОЇ ОБУМОВЛЕНОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ

У статті розглянуто таку обставину соціальної обумовленості кримінально-правових норм як «наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування». Доведено, що для охоронних кримінально-правових норм наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування має обов'язкове значення, для заохочувальних норм та норм-дефініцій наявність ресурсів для їх реалізації окремого значення не має, а для регулятивних норм – відіграє факультативне значення.

Ключові слова: *кримінально-правові норми, соціальна обумовленість, криміналізація, закон про кримінальну відповідальність, наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування.*

Постановка проблеми. Запорукою успішного виконання тих завдань, що поставив законодавець у КК України (ст. 1), є наявність відповідних ресурсів. Власне, такий висновок є справедливим до будь-якого виду людської діяльності. Тому відповідна обставина соціальної обумовленості, з нашої точки зору, належить до обов'язкових універсальних [1, с. 212]. Вод-

ночас не всі науковці підходять до визначення місця цієї обставини однос-тайно. Одна група правників згадує про необхідність наявності відповідних ресурсів під час аналізу інших обставин соціальної обумовленості, передум-сам можливості боротьби з діянням за допомогою кримінально-правових засобів, інша – виділяє окремо, роблячи акцент на матеріальних ресурсах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. І.М. Гальперін зауважував, що при встановленні кримінальної відповідальності слід урахувувати мож-ливість системи кримінальної юстиції в боротьбі з певними діяннями [2, с. 53], Н.Б. Алієв указував на наявність можливостей (ресурсів) для забез-печення ефективної дії кримінально-правової норми [3, с. 97], М.Й. Коржанський зазначав, що під час створення будь-якої кримінально-правової норми законодавець має враховувати можливість забезпечення її реалізації, застосування [4, с. 5, 6]. В.О. Навроцький пише, що одним із пи-тань, яке слід досліджувати під час визначення меж кримінально-правової регламентації, є з'ясування того, чи володіє держава силами, засобами, ре-сурсами для реалізації кримінально-правової заборони [5, с. 139]. В.А. Ліп-кан ставить щодо цього подібне питання: чи може бути відповідна законо-давча заборона здійснена з практичного погляду? [6, с. 238]. Л.М. Демидова серед загальноправових принципів криміналізації називає правову забез-печеність ефективного застосування відповідної норми, застерігаючи, що це поняття охоплює не тільки процесуальну здійсненність, а й іншу пра-вову (зокрема, криміналістичну) здійсненність, а також правове забезпе-чення (цивільно-правове, фінансово-правове тощо) [7, с. 180].

На противагу цьому, П.С. Дагель зазначав, що однією з юридичних вимог, якій повинне відповідати кримінально-політичне рішення щодо криміналізації, є забезпечення невідворотності застосування криміналь-но-правових заходів. Водночас у переліку факторів, що визначають пот-реби суспільства в криміналізації, наводяться ресурси (кадрові, матеріаль-ні), що будуть потрібні для її впровадження [8, с. 57, 58]. В.М. Моган та-кож виділяв дві самостійні обставини, які належить брати до уваги при встановленні, зміні чи скасуванні кримінальної відповідальності за вчинен-ня суспільно небезпечних діянь: рівень розвитку науки й техніки та матері-альні ресурси для реалізації кримінально-правового впливу [9, с. 91-93]. В.В. Орехов указував на такі самостійні складники об'єктивної підстави прийняття (чи скасування) закону: можливість виявлення діяння за допо-могою кримінально-процесуальних засобів та визначення можливостей системи кримінальної юстиції в боротьбі з певними діяннями [10, с. 12, 13]. В.М. Кудрявцев окремо писав про наявність можливостей виявлення, ре-страції правопорушення й розшуку правопорушників, ефективного розслідування справ і їх розгляду, та можливості виправлення й переви-ховання правопорушників, а також про можливості здійснення інших

заходів організаційного характеру (наявність системи юридичних установ, підготовлених кадрів тощо) [11, с. 106-110]. О.І. Коробєєв окремо виділяє можливості системи кримінальної юстиції та наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони [12, с. 69]. В.К. Грищук, відзначаючи властивості суспільно значущих діянь, які доцільно криміналізувати, поряд з доступністю доказування у встановленому законом кримінально-процесуальному порядку названих діянь, виокремлює матеріально-технічні та інтелектуальні можливості кримінальної юстиції [13, с. 77]. А.М. Орлеан серед принципів криміналізації називає процесуальну здійсненність переслідування й наявність матеріальних ресурсів для здійснення кримінально-правової заборони [14, с. 105, 106].

Формулювання цілей. Зважаючи на викладене, метою статті є дослідження змісту такої обставини соціальної обумовленості як «наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування» та встановлення її значення для кримінально-правових норм різних видів.

Виклад основного матеріалу. А.М. Орлеан, розглядаючи відповідну обставину соціальної обумовленості щодо торгівлі людьми зазначає, що матеріальні ресурси потрібні на: 1) ресоціалізацію осіб, засуджених за вчинення цього злочину, 2) створення в структурі МВС окремих підрозділів із боротьби з такими злочинами, 3) нейтралізацію причин та умов, які породжують торгівлю людьми. Характеризуючи перший вид матеріальних витрат дослідник стверджує, що вони будуть незначними завдяки невеликій кількості відповідних осіб. Стосовно другого – правник зауважує, що певна кількість названих підрозділів уже існує, і фінансуються вони з місцевих бюджетів. Звісно, констатує науковець, без певних фінансових проблем не обходиться, але практика доводить можливість матеріального забезпечення цих підрозділів. Щодо третього – більшість відповідних заходів передбачено Комплексною програмою протидії торгівлі людьми на 2002-2005 роки від 5 червня 2002 року. При цьому, відзначає науковець, незважаючи на скрутну економічну ситуацію в країні, низка положень цієї програми втілюється в життя. Підсумовуючи викладене, А.М. Орлеан доходить висновку, що матеріальні ресурси для реалізації кримінально-правової заборони торгівлі людьми в Україні все ж таки існують [14, с. 106, 107]. З приводу наведеного відзначаємо таке: по-перше, створення у структурі МВС окремих підрозділів потребує передусім організаційних ресурсів, а вже потім – матеріальних; по-друге, витрати щодо нейтралізації причин та умов, які породжують торгівлю людьми, пов'язані не з реалізацією кримінально-правової заборони, аналіз чого ставить собі за мету правознавець. Це витрати на заходи іншого (не кримінально-правового) характеру. Зазначене, звичайно, не применшує необхідності названих заходів та витрат на їх здійснення, проте, з нашої

точки зору, мовитися про це слід не під час установлення соціальної обумовленості кримінально-правових норм, а при характеристиці явища більш високого порядку – політики боротьби зі злочинністю. Крім того, згадка про скрутну економічну ситуацію в країні, на яку вказує науковець, наштобхує на висновок щодо неможливості боротьби кримінально-правовими засобами з жодним *новим* суспільно-небезпечним явищем, адже в умовах економічної кризи та недофінансування, звичайно, немає можливості створювати нові підрозділи в правоохоронних органах, актуальним є питання збереження та належного фінансування вже наявних. Але створювати їх все ж таки треба, незважаючи на ситуацію в країні, оскільки шкода, що заподіюється суспільству внаслідок нових негативних явищ, є набагато істотнішою за аналізовані витрати, оскільки вона в наведеному прикладі носить не матеріальний, а особистий характер.

С.М. Мохончук та Є.О. Бунін, характеризуючи наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони, зауважують, що ця обставина включає в себе оцінку й урахування витрат на здійснення кримінального провадження (розслідування і судовий розгляд справи), а також на виконання покарання [15, с. 123; 16, с. 8]. На думку С.М. Мохончука, при встановленні зазначеної обставини (за його термінологією – «підстави») необхідно брати до уваги кількісний і якісний аналіз штатів правоохоронних органів, пропускну здатність місць позбавлення волі, оскільки через скрутне економічне становище країни коштів на утримання засуджених не вистачає [15, с. 123].

Проаналізувавши науковий доробок попередників, вважаємо за необхідне висловити певні міркування загального характеру. *По-перше*, аналізованих ресурсів потребуватиме боротьба з будь-якими злочинами (проти основ національної безпеки, убивствами, захопленнями заручників, розбійними нападами тощо). Сама постановка питання про залежність наявності відповідальності за наведені діяння від якихось ресурсів виглядає цинічною. Коли в державі немає ресурсів, вона не може ефективно протидіяти негативним явищам незалежно від ступеня їх суспільної небезпечності, тобто здійснювати політику боротьби зі злочинністю в цілому. За таких обставин держава не виконує одного з головних аспектів свого призначення – не може забезпечити населення від заподіяння йому шкоди (здійснювати захист прав і свобод людини й громадянина), і тоді постає питання щодо обґрунтованості існування такої держави, чи потрібна вона взагалі? Тому виділення суспільством ресурсів на функціонування держави обов'язково включає й виділення ресурсів на втілення в життя положень кримінально-правових норм. Друге є невід'ємною частиною першого. Інакше вирішення питання виглядає позбавленим сенсу. *По-друге*, під час криміналізації нових суспільно небезпечних діянь слід

з'ясувати, яких саме *додаткових* ресурсів у й у якому обсязі потребуватиме втілення в життя *нової* кримінально-правової заборони. Водночас для визначення соціальної обумовленості *наявної* норми немає принципового значення, було це враховано при криміналізації (на той момент) чи ні, оскільки тут має значення лише сучасне становище. Справа в тому, що ресурси можуть з'явитися із часом, у процесі застосування норми, а може бути й навпаки – вони можуть зникнути (змінитися на гірше). Викладене слугує зайвим аргументом на користь думки про те, що поняття «соціальна обумовленість кримінально-правової норми» та «криміналізація суспільно небезпечних діянь» не є синонімами. *По-третє* , за умови відсутності процесуальних ресурсів не можна казати про таку обставину соціальної обумовленості як можливість боротьби з суспільно небезпечним діянням за допомогою кримінально-правових засобів. Узаємозалежність наведених обставин убачається такою: спочатку слід визначитися із тим, можливо чи неможливо боротися з діянням за допомогою кримінально-правових засобів? І лише потім з'ясувати, чи є на таку боротьбу ресурси? У разі негативної відповіді на перше поставлене питання, актуальність відповіді на друге (щодо наявності чи відсутності ресурсів) утрачається. Тому при встановленні соціальної обумовленості певної кримінально-правової норми спочатку слід з'ясувати обставину можливості боротьби з діяннями, що нею передбачені, засобами кримінального права, і лише потім – обставину наявності ресурсів для здійснення кримінального переслідування. При цьому, якщо перша названа обставина передбачає можливість доказування діяння, то друга - орієнтує на наявність певного державного апарату, фахівців, відповідних норм кримінального процесуального законодавства.

Переходячи до сутнісного аналізу змісту розглядуваної обставини соціальної обумовленості, зауважимо, що, судячи з її назви, вона є притаманною лише охоронним кримінально-правовим нормам. Це пояснюється тим, що норми інших видів спрямовані не на здійснення кримінального переслідування, а на вирішення зовсім інших питань. Так, заохочувальні норми, навпаки, установлюють умови, при виконанні яких кримінальне переслідування виключається; норми-дефініції визначають зміст певних понять. В аспекті реалізації таких норм про наявність ресурсів може йтися лише в найзагальнішому вигляді. Це стосується хіба що інтелектуальних ресурсів, тобто наявності у правозастосувачів належного рівня підготовки, що дозволяв би їм усвідомити вимоги норм названих видів для їх правильного застосування. Вимоги щодо наявності такого роду ресурсів є обов'язковими не лише до норм кримінального права. Здійснення правозастосовної діяльності будь-якого виду вимагає належної кваліфікації суб'єкта правозастосування. Тим паче, така кваліфікація

необхідна й для застосування охоронних кримінально-правових норм. Уважаємо, що істотної відмінності у підготовки фахівців із застосування кримінально-правових норм усіх видів немає, а тому наявність інтелектуальних ресурсів для здійснення кримінального переслідування водночас означає і наявність таких ресурсів щодо застосування норм інших видів. Крім того, застосування норм різних видів часто-густо здійснюється одним і тим самим суб'єктом.

Так, наприклад, застосування слідчим або суддею охоронної норми, передбаченої ч. 1 ст. 364 КК (зловживання владою або службовим становищем), неможливе без одночасного застосування тими ж суб'єктами положень норм-дефініцій, що містяться в чч. 3, 4 ст. 18 та Примітках 1, 2 до ст. 364 КК і дають визначення службової особи, тобто суб'єкта названого злочину. Так само, вирішуючи питання щодо наявності чи відсутності в поведінці особи добровільної відмови (заохочувальна норма – ч. 1 ст. 17 КК) правозастосувач одночасно використовує положення відповідної статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинення того злочину, від доведення до кінця якого відмовився суб'єкт (охоронна норма). Викладене дозволяє стверджувати, що норми-дефініції та заохочувальні норми застосовуються не окремо, а лише разом (одночасно) з охоронними нормами. Тому інтелектуальні ресурси, що необхідні для їх застосування є такими самими як і ресурси для здійснення кримінального переслідування. Це, звичайно, не виключає можливість і, навіть, необхідність підвищення кваліфікації правозастосувачів щодо застосування, скажімо, заохочувальних норм з допомогою проведення лекцій, семінарів, організації курсів підвищення кваліфікації з названих питань. Але, знову ж таки, удосконалення знань повинно стосуватися й охоронних норм, воно є (принаймні повинно бути) перманентним процесом і внутрішньою необхідністю для кожного відповідального правозастосувача.

Звичайно, у законодавстві про кримінальну відповідальність є норми, що можуть бути застосовані лише одним суб'єктом – судом. Зокрема, у ч. 2 ст. 44 КК зазначено, що звільнення від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється тільки судом. Так, наприклад, заохочувальна норма, передбачена ст. 45 КК (звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям) не може бути застосована слідчим, прокурором чи будь-яким іншим правозастосувачем, крім суду. Але й у названих випадках вона може бути застосована лише разом з відповідною охоронною нормою, що передбачає відповідальність за вчинений особою злочин, а в наведеному прикладі також ще разом з регулятивною нормою – ст. 12 КК (класифікація злочинів), оскільки однією з умов застосування ст. 45 КК є вчинення злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості, а для визначення

ступеня тяжкості слід звертатися до ст. 12 КК. Крім того, як бачимо, у випадку вчинення злочину невеликої тяжкості слід також установити, що він є необережним. Це можна зробити лише шляхом використання норми дефініції, що закріплена у ст. 25 КК (необережність та її види).

Що стосується регулятивних норм, то за значенням для їх соціальної обумовленості й наявності ресурсів щодо їх реалізації, такі норми, з нашої точки зору, можна поділити на два види.

Для першого з них назване значення є таким самим як і для розглянутих вище заохочувальних норм та норм-дефініцій. Вони можуть бути застосовані лише разом з іншими нормами. Так, наприклад, норми, що регулюють зворотню дію закону про кримінальну відповідальність у часі (ч.ч. 1-4 ст. 5 КК) можуть бути застосовані лише разом із тими нормами відповідної статті Особливої частини КК, які передбачають відповідальність за злочин («старою» і «ною»), учинений особою щодо якої постало питання про можливість застосування до неї зворотної дії закону, який ще не був чинним на момент скоєння нею суспільно небезпечного діяння. Інший приклад. Положення ст.ст. 49, 80 КК щодо давності звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від відбування покарання застосовуються виключно разом з такими нормами: 1) відповідною статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за злочин, учинений особою щодо якої є необхідність у з'ясуванні можливості її звільнення за давністю (тобто разом з охоронною нормою); 2) ст. 12 КК, яка визначає ступінь тяжкості злочину (вчиненого або того, за вчинення якого особу вже було засуджено); 3) ст. 51 КК (види покарань), за допомогою якої слід визначити, яке покарання є менш суворим, ніж обмеження волі. Для застосування названих та інших регулятивних норм цього виду достатньою є наявність інтелектуальних ресурсів про які йшлося вище, під час характеристики норм інших видів.

Водночас для встановлення аналізованої обставини соціальної обумовленості регулятивних норм іншого виду наявності лише інтелектуальних ресурсів буде замало. Так, усі норми, що регулюють умови та порядок застосування кримінальних покарань, вимагають організаційних та матеріальних ресурсів необхідних для виконання покарання. Ідеться про створення спеціальних органів (кримінально-виконавчих інспекції, колоній, центрів по реабілітації тих, хто відбув покарання тощо), на утримання яких необхідно здійснювати фінансування в належному обсязі. Це, своєю чергою, зумовлює наявність інтелектуальних ресурсів іншого (ще не розглянутого) виду. Ідеться вже не про фахівців, які будуть застосовувати норми закону про кримінальну відповідальність, а про інших – тих, хто зможе належним чином виконати постановлений судом вирок. Підготовка таких фахівців знову таки потребує організації спеціальних

установ для їх навчання (тобто організаційних ресурсів) на здійснення чого держава повинна також витратити певні кошти (матеріальні ресурси).

Визнання соціально обумовленою норми, що передбачена ч. 1 ст. 94 КК (види примусових заходів медичного характеру) вимагає наявності ресурсів, пов'язаних з організацією та утриманням названих у ній закладів охорони здоров'я. Підготовка персоналу таких закладів, своєю чергою, теж потребує названих вище ресурсів. Те саме стосується і п. 5) ч. 2 ст. 105 КК, яка визначає, що одним із примусових заходів виховного характеру, який може бути застосований до неповнолітніх, звільнених від покарання, є направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків.

Для втілення в життя положень регулятивної норми, передбаченої ч. 3 ст. 83 КК (яка встановлює, що контроль за поведінкою звільнених від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років, здійснюється кримінально-виконавчою інспекцією за місцем проживання) обов'язковою є наявність кримінально-виконавчих інспекцій, а, значить і ресурсів для їх організації та утримання.

До регулятивних норм другого виду відноситься також і ст. 76 КК (обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням). Для контролю за виконанням зазначених обов'язків необхідною є наявність кримінально-виконавчої інспекції, а якщо звільненою в такий спосіб особою є військовослужбовець – контроль за його поведінкою здійснює командир військової частини. І якщо цільовим призначенням кримінально-виконавчої інспекції є саме здійснення контролю (у тому числі й за такими особами), то командир військової частини зобов'язаний займатися у першу чергу далеко не цим. У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням підлеглого йому військовослужбовця він повинен особисто здійснювати контроль за його поведінкою або доручити безпосереднє здійснення відповідного контролю іншим своїм підлеглим на виконання чого він сам або вони витратять службовий час. Тобто в такому випадку йдеться про організаційні ресурси такого виду, про який у попередньому абзаці не йшлося.

Характеризуючи регулятивні норми цього виду, зазначимо, що вони також (як і всі, що було розглянуто раніше) застосовуються відповідним суб'єктом (судом) лише разом з охоронними нормами, що передбачають відповідальність за злочин, за вчинення якого призначається покарання. Узагалі, коли йдеться про всі види звільнення (як від кримінальної відповідальності, так і від покарання та його відбування), то використовується найбільша кількість інтелектуальних ресурсів, оскільки в таких випадках суб'єкт застосування кримінально-правових норм (суддя) одночасно застосує їх найбільшу кількість. По-перше, норму Особливої частини, за якою

кваліфікується вчинений злочин, по-друге, норми Загальної частини, що визначають ознаки складу злочину, які в диспозиції статті Особливої частини не зазначені (принаймні ст. 18 та 24 або 25 КК, де йдеться про суб'єкта злочину та відповідну форму вини), по-третє, ст. 65 КК (загальні засади призначення покарання), а за наявності обставин, що пом'якшують та (або) обтяжують покарання – ще й ст.ст. 66, 67 КК, по-четверте, норму Загальної частини, що визначає умови та порядок призначення певного виду покарання (якщо штраф, то ст. 53 КК, якщо громадські роботи – ст. 56 КК тощо), по-п'яте, кримінально-правову норму, що передбачає відповідний вид звільнення (наприклад, ст. 75 або ст. 79 КК тощо). Усі ці норми суд застосовує разом, одночасно, в одному процесуальному акті. Це вимагає неабиякої кваліфікації, тобто наявності значних інтелектуальних ресурсів, що, своєю чергою, зумовлює необхідність використання організаційних і матеріальних ресурсів для підготовки фахівців такого високого рівня та перевірки знань претендентів на посаду судді.

Підсумовуючи аналіз впливу наявності ресурсів на визначення соціальної обумовленості регулятивних кримінально-правових норм, зазначимо, що ця обставина має для них факультативне значення, оскільки має встановлюватися не до всіх названих норм. Це пояснюється тим, що застосування певних таких норм (перший вид) не вимагає ніяких інших ресурсів, окрім інтелектуальних, які, власне, потрібні для здійснення будь-якого виду правозастосовної діяльності, у тому числі й для застосування охоронних норм. А ось застосування регулятивних норм другого виду вже обов'язково вимагає наявності додаткових (окремих, специфічних) матеріальних, організаційних, інтелектуальних ресурсів для реалізації положень, що ними передбачаються.

Висновки. Викладене дозволяє стверджувати таке:

1. Ресурсів для здійснення кримінального переслідування потребуватиме боротьба з будь-якими злочинами. Коли в державі немає ресурсів, вона не може ефективно протидіяти негативним явищам незалежно від ступеня їх суспільної небезпечності, тобто здійснювати політику боротьби зі злочинністю в цілому.

2. Під час криміналізації нових суспільно небезпечних діянь слід з'ясувати, яких саме *додаткових* ресурсів у й у якому обсязі потребуватиме втілення в життя *нової* кримінально-правової заборони. Водночас для визначення соціальної обумовленості *наявної* норми це не має принципового значення.

3. За умови відсутності процесуальних ресурсів не можна казати про таку обставину соціальної обумовленості як можливість боротьби із суспільно небезпечним діянням за допомогою кримінально-правових засобів. Узаємозалежність наведених обставин убачається такою: спочатку

слід визначитися з тим, можливо чи неможливо боротися з діянням за допомогою кримінально-правових засобів? І лише потім з'ясувати, чи є на таку боротьбу ресурси? У разі негативної відповіді на перше поставлене питання, актуальність відповіді на друге втрачається. При цьому, перша названа обставина передбачає можливість доказування діяння, а друга - орієнтує на наявність певного державного апарату, установ, фахівців, відповідних норм кримінального процесуального законодавства.

4. Для охоронних кримінально-правових норм наявність ресурсів щодо здійснення кримінального переслідування має обов'язкове значення, для заохочувальних норм та норм-дефініцій наявність ресурсів для їх реалізації окремого значення не має, а для регулятивних норм – відіграє факультативне значення.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаються в дослідженні змісту та встановленні значення інших обставин соціальної обумовленості кримінально-правових норм.

Використані джерела:

1. Пащенко О.О. Обставини, що визначають соціальну обумовленість охоронних кримінально-правових норм (законів про кримінальну відповідальність) / О.О. Пащенко / Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10-11 жовт. 2013 р. ; редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2013. – С. 210-213.

2. Гальперин И.М. Уголовная политика и уголовное законодательство / И.М. Гальперин / Основные направления борьбы с преступностью. – М.: Юрид. лит., 1975. – С. 53-55.

3. Алиев Н.Б. Теоретические основы советского уголовного правотворчества: монография / Н.Б. Алиев. – Ростов н/Д: Изд-во Рост. ун-та, 1986. – 132 с.

4. Коржанский Н.И. Очерки теории уголовного права: монография / Н.И. Коржанский. – Волгоград: ВСШ МВД РФ, 1992. – 92 с.

5. Навроцький В.О. Про визначення меж кримінально-правової регламентації суспільних відносин / В.О. Навроцький / Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали II регіон. наук. конф. (м. Львів, лютий 1996 р.). – Л.: ЛДУ ім. Івана Франка. – С. 137-139.

6. Ліпкан В.А. Проблеми криміналізації тероризму / В.А. Ліпкан // Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ України. – 1999. – № 2. – С. 237-241.

7. Демидова Л.М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика: монографія / Л.М. Демидова. – Х.: Право, 2013. – 752 с.

8. Дагель П.С. Проблемы советской уголовной политики: монография / П.С. Дагель. – Владивосток: Изд-во ДВГУ, 1982. – 124 с.

9. Коган В.М. Социальный механизм уголовно-правового воздействия: монография / В.М. Коган. – М.: Наука, 1983. – 184 с.

10. Орехов В.В. Социология в науке уголовного права: учеб. пособие / В.В. Орехов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 71 с.
11. Кудрявцев В.Н. Закон, поступок, ответственность: монография / В.Н. Кудрявцев. – М.: Наука, 1986. – 448 с.
12. Коробеев А.И. Советская уголовно-правовая политика: проблемы криминализации и пенализации: монография / А.И. Коробеев. – Владивосток: Изд-во ДВГУ, 1987. – 272 с.
13. Гришук В.К. Проблеми кодифікації кримінального законодавства України: монографія / В.К. Гришук – Л.: Львів. ун-т, 1993. – 137 с.
14. Орлеан А.М. Соціальна та кримінологічна зумовленість криміналізації торгівлі людьми / А.М. Орлеан // Наук. зап. Харківського економіко-правового університету: Право, економіка, гуманітаристика. – 2005. – №1. – С. 99-108.
15. Мохончук С.М. Соціальна обумовленість кримінально-правової заборони тероризму / С.М. Мохончук // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ. – 1999. – № 3. – С. 120-123.
16. Бунін Є.О. Втручання в діяльність судових органів за Кримінальним кодексом України: аналіз складу злочину та питання кваліфікації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Є.О. Бунін ; Ін-т вивч. проблем злочинності імені акад. В.В. Сташиса НАПрН України. – Х: [б.в.], 2015. – 20 с.

Пащенко А.А. Наличие ресурсов для осуществления уголовного преследования как обстоятельство социальной обусловленности уголовно-правовых норм

В статье рассматривается такое обстоятельство социальной обусловленности уголовно-правовых норм как «наличие ресурсов для осуществления уголовного преследования». Доказывается, что для охранительных уголовно-правовых норм наличие ресурсов для осуществления уголовного преследования имеет обязательное значение, для поощрительных норм и норм-дефиниций наличие ресурсов для их реализации отдельного значения не имеет, а для регулятивных норм – имеет факультативное значение.

Ключевые слова: *уголовно-правовые нормы, социальная обусловленность, криминализация, закон об уголовной ответственности, наличие ресурсов для осуществления уголовного преследования.*

Pashchenko O.O. Availability of resources for criminal prosecution as a circumstance of social conditioning of criminal-law rules

The article is sanctified to research such circumstance of social conditionality as «availability of resources for criminal prosecution». There was argued that for the enforcement of criminal-law rules the availability of resources for criminal prosecution is required value, for incentive norms and rules-definitions of the availability of resources to implement them separate does not matter, but for regulatory compliance – is an optional value.

This is because other types of rules (no enforcement) are not aimed at criminal prosecution, and to solve very different problems. Thus, the incentive rules, by contrast,

set the conditions under which the prosecution is excluded; rules-definitions define the meaning of certain concepts. With regard to the implementation of the rules on the availability of resources can speak only in the most general terms. This applies unless the intellectual resources, ie the presence of right applications adequate level of training that would allow them to understand the requirements of the species named for their proper use. At the same time, the requirement of this kind of resources is bound not only to criminal law. Implementation of enforcement of any kind requires adequate training of law enforcement entity. Moreover, such a qualification required for the application of enforcement of criminal law. We believe that substantial differences in training specialists in the application of criminal law of all kinds there, and so the presence of intellectual resources for prosecution and at the same time means the availability of resources to the application of other species. In addition, the application of different species often carried out by the same entity.

In a relationship regulatory rules, over the value for the their social conditionality availability of resources for their implementation, such norms, in our opinion, can divided into two types. For the first of these value it is the same as for incentive norms and rules-definitions. But application regulatory norms of another kind necessarily requires additional (selected, specific) material, organizational, intellectual resources for implementation provisions that provided them.

Key words: *criminal-law rules, social conditioning, criminalization, law of criminal responsibility, availability of resources for criminal prosecution.*

УДК 343.352(477)

Є.О. Письменський

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОЦІНКИ ПОСЕРЕДНИЦТВА В НАДАННІ – ОДЕРЖАННІ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ³

У статті на підставі аналізу положень КК України, практики його застосування та доктрини кримінального права розглянуто проблеми кримінально-правової кваліфікації посередництва в наданні – одержанні неправомірної вигоди. Проаналізовано зазначені в юридичній літературі та наявні в судовій практиці підходи до оцінки такого посередництва як співвиконавства та пособництва у вчиненні відповідних злочинів.

Зроблено висновок про можливість та доцільність кваліфікації посередництва в наданні – одержанні неправомірної вигоди як співвиконавства у вчиненні хоча б одного з цих злочинів.

Ключові слова: *посередництво, неправомірна вигода, надання неправомірної вигоди, одержання неправомірної вигоди, пособник, співвиконавець.*

³ У цій статті під наданням – одержанням неправомірної вигоди розумітимуться й попередні криміналізовані стадії вчинення відповідних діянь: пропозиція чи обіцянка надати неправомірну вигоду, а так само прийняття пропозиції чи обіцянки такої вигоди, визначені елементами підстав кримінальної відповідальності за ст. 160, 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК України.